

General Ryes march over Djursland 1849. Lazarettet i Ebeltoft

Vilfred Friborg Hansen

25. juli 1875 var der fest i Ebeltoft. Man fejrede 25-års dagen for sejren ved Isted, der afgjorde Treårskrigen til Danmarks fordel.

Dagens hovedbegivenhed var afsløringen af De danske Våbenbrødres Ebeltoft-afdelings mindesten for de soldater, der var døde på det lazaret i Ebeltoft, som general Rye lod oprette i forbindelse med marchen over Djursland til Helgenæs, hvorfra hans tropper blev indskibet for at tage del i det succesrige udfald fra Fredericia 6. juli 1849.

Lazarettet i Ebeltoft var oprettet sidst i maj 1849, hvor der var træfninger mellem general Rye og de tyske tropper i området nord for Aarhus, mest berømt ryttertræfningen på Vejlbj Mark 31. maj 1849. Marchen over Djursland fandt sted i juni 1849. I alt seks soldater døde under indlæggelsen på lazarettet i Ebeltoft.

Festprogrammet 25. juli 1849

Dagen igennem ankom der gæster til Ebeltoft for at tage del i festlighederne. Kl. 13.30 ankom dampskibet "Helgenæs" med gæster fra Aarhus og Mols. Gæsterne blev budt velkommen af festkomiteen og borgmester T. H. Lange.

Kl. 16 samledes festdeltagerne ved Nørreport. Man samledes om Skytteforeningens, Våbenbrødrenes og Borgerforeningens faner. 70 veteraner fra Istedslaget fik overrakt hvide faner og dannebrogssløjfer af borgmesteren.

Alle sluttede nu op i et optog, der gik til krigergraven på Ebeltoft Kirkegård. Her blev der sunget en patriotisk sang forfattet af boghandler Jacob Lyngby. Derefter var der taler ved sognepræst N. J. Jensen, der endte med at afsløre mindestenen, der derefter bekransedes af seks unge piger. Skytterne affyrede tre salver over graven, og man sluttede med at synge en afskedssang af Jacob Lyngby.

Derefter samledes festtoget igen på torvet, og herfra drog man ud til veteran fra Istedslaget, amtsforvalter oberst Siemsen, der af helbredsgrunde ikke havde kunnet deltage i dagens program. Han modtog festdeltagerne med en tale, der understregede nødvendigheden af at have et stærkt forsvar, for der kunne igen blive brug for det.

Man marcherede herefter under hurraråb og til tonerne af "Dengang jeg drog afsted" til lystanlægget i skoven i nærheden af Ebeltoft. Her var der opført en æresport og rejst en talerstol over for en musiktribune.

Festen begyndte med, at borgmester Lange bød velkommen og udbragte et leve for kong Christian IX. Derefter fællessang og taler.

Kl. 19.30 samledes man til festmåltid i et telt til 400 personer, og aftenen sluttede med festfyrværkeri.

Gravsted for fem menige døde på lazarettet juli 1849

Mindestenen over de fem døde menige soldater findes på det højeste sted i den vestlige del af kirkegården. Det er en meget smuk 1,30 m høj granitsten med en indlagt 0,55 m høj marmortavle med sort indskrift.

Figur 1. Mindesten over fem menige, døde på Ebeltoft Lazaret 1849. Foto VFH okt. 2018.

Indskriften på stenen lyder:

”Dette Gravsted gemmer Støvet af

Mikkel Poulsen, Spendrup, 1st Jægerc, død 10/7

Jens Clausen, Lille Sædinge, 1 st Artl: Regm: død 11/7

Steffen Frandsen, Humkjær, 1 st Jægerc: død 12/7

Peder Olsen, Abeldore, 1 st Espgl: Batr: død 26/7

Peder Jensen, Storegrønhede, 12 Batl: død 18/8

Død på Lazarettet hersteds 1849.

D: W: B: Afdl: i Ebeltoft reiste Dem dette Minde d: 25. Juli 1875”

Det vides ikke, om de fem var indlagt efter at være såret i kamp, men dødsårsagen var for de tres vedkommende tyfus, Jens Clausen brystbetændelse og Peder Olesen hjernebetændelse. Sandsynligheden taler for, at de har været indlagt på grund af sygdom. De døde var fra 25 til 32 år gamle. De var i det civile liv tjenestekarle, undtagen Steffen Frandsen, der var smedelærling.

Alle fem soldater er døde på lazarettet i perioden fra 10. juli til 18. august, d. v. s. alle efter at hovedparten af Ryes tropper var udskibet fra Helgenæs i de første dage af juli 1849.

Lazarettet lå i den første tid på hjørnet af Torvet og Juulsbakke, men blev derefter flyttet til Overgade 21, hvor der var bedre plads.

Figur 2. Mindestenen tæt på. Foto VFH okt. 2018.

Gravsted for intendant og regnskabsfører Carl J. T. Bilsted

Mærkeligt nok glemte man ved højtidelighederne i 1875 helt regnskabsfører og intendant Carl Johan Troels Bilsteds grav. Bilsted var død som den første på lazarettet af apopleksi, vist nok som følge af overanstrengelse, under kampene ved Aarhus sidst i maj, altså en lidt anden historie end de menige, og død mere end en måned før dem. Hans grav blev "genopdaget" i 1949, da man på grund af 100-året for begivenhederne i 1849 nærmere undersøgte, hvem der var død på lazarettet i sin tid. Ebeltoft kommune sørgede derefter for opstilling af gravstenen her, der er en ½ m høj plade i hvidt marmor på en sokkel af cement.

Graven findes i den sydlige del af Ebeltoft kirkegård, ca. i midten.

Figur 3. Mindesten over C. J. T. Bilsted, død på Ebeltoft Lazaret 1849. Foto VFH okt. 2018.

Figur 4. Mindestenen over Bilsted i nærbillede. Foto VFH okt. 2018.

Litteratur

Paulsen, J. (red.): Tøjhusmuseets bog om Treaarskrigen 1848 – 49 – 50, Bind 2, Kbh. 1949, s. 307-13

Jensen og Vedsted: Ebeltoft – købstadsliv i 700 år, Ebeltoft 2001, s. 150-151

Danske krigergrave og mindesmærker 1848-50 og 1864, på nettet

Skrevet af Vilfred Friborg Hansen til hjemmesiden oktober 2018